

TURVASSA

Jos omassa kodissa on paha olla, lapsi voi saada sijaisvanhemmat, sellaiset kuin Helena ja Arto Peltomaa. He eivät saaneet omia lapsia, mutta nyt he pyörittävät valtavaa pyykkirumbaa, siivoavat neljän lapsen kanssa kotiaan – ja välittävät. Vierailimme parin luona SOS-lapsikylässä.

PIIA SAINIO KUVAT PEKKA NIEMINEN/OTAVAMEDIA

Lastensuojeluilmoitus. Miten pelottavalta se kuulostaa, kuin suoralta uhkaukselta. Ikään kuin sana olisi keksitty huonojen äitien ja isien ruutuun laittamiseksi.

Vaan voisihan sanan merkityksen ymmärtää myös siten, että jokainen lapsi, ihan jokainen, on niin tärkeä, että tarvittaessa häntä suojellaan. Jos äiti tai isä ei jaksa tai pysty, yhteiskunta on valmis pitämään huolta. Mutta apua ei voi antaa ennen kuin sitä pyytää. Siksi tarvitaan ilmoitus.

Suomessa tehdään vuosittain yli 120 000 lastensuojeluilmoitusta. Erilaisin tukitoimin pyritään siihen, että lapsi voisi elää omassa kodissaan, omien vanhempiensa kanssa. Joskus tilanne kuitenkin on sellainen, että lapsi joudutaan sijoittamaan väliaikaiseen kotiin.

Helena ja Arto Peltomaa muuttivat perheensä kanssa Espoon Tapiolasta uuteen kotiin Niittykumpuun viime kesänä. – Nopeasti tähän tottui. Nyt tuntuu siltä, kuin olisimme aina asuneet täällä, Arto sanoo.

Torstaisin on siivouspäivä. Kukin lapsi järjestää silloin oman huoneensa.

Arton ja Helenan arkipäivät täyttyvät sijaisvanhemmuuteen liittyvien asioiden hoitamisesta. Silloin tällöin he käyvät kahden kesken lounaalla.

Silloin sijaiskodin vastuulle tulee se kaikkein tärkein tehtävä kasvatuksessa. Sen pitäisi pystyä antamaan lapselle niin hyvät eväät elämään, että tämä pystyisi aikuisena huolehtimaan omista lapsistaan ja tarjoamaan heille turvallisen kodin.

Yksi sijaiskoteja tukeva taho on SOS-Lapsikylä. Mennään katsomaan, millaista siellä on.

Muiden joukossa

Hissi vie uuden kerrostalon kahdeksanteen kerrokseen. Yksi ovi on avoinna käytävälle. **Arto Peltomaa**, 41, seisoskelee oviaukossa ja rapсутaa pientä Parti-koiraa. Hän kehoittaa käymään peremmälle.

Olemme SOS-Lapsikylässä, vaikka kaikki naapurit eivät sitä tiedäkään. Tämä on aivan tavallisen espoolaisen kerrostalon ylin kerros. Eteisestä pääsee valoisaan

oleskelutilaan, johon on yhdistetty olohuone, ruokailutila ja keittiö. Vaaleiden ikkunaverhojen takaa kuuluu leveä, lasitettu parveke. Huoneistossa neliöitä on noin 170, tilaa on viidelle lapselle. On hiljaista. Lapset ovat koulussa.

Arto ja hänen vaimonsa **Helena**, 40, asuvat täällä neljän sijoitetun lapsen kanssa. Yksi huone on tyhjiään, mutta prosessi on jo alkanut. Perheeseen tulee pian viides lapsi.

Saman pihapiirin kerrostalossa on neljä muutakin SOS-Lapsikyläsäätien omistamaa huoneistoa. Viime kesänä Arto ja Helena lapsi-

neen muuttivat tänne Niittykumpuun Tapiolasta, Espoon vanhasta SOS-Lapsikylästä. Muutos oli iso. 1960-luvulla rakennetuissa Tapiolan asunnoissa oli sisäilmaongelmia. Täällä on helppo hengittää, mutta toisaalta yhteisö on hajallaan.

Vanhanmallinen lapsikylä on nimenomaan kylä: pihapiirin keskellä on yhteistalo ja sen ympärillä asunnot. Yhteistalossa on esimerkiksi jumppasali ja tilat musiikin harrastamiseen.

– Tapiolassa pihapiirissä oli aina lapsille tuttuja aikuisia ja muita lapsia. Se toi turvaa, Arto muistelee.

– Tässä uudessa mallissa taas hyvää on se, että lapset oppivat käymään samoissa harrastuspaikoissa kuin koulutoverinsa. Siitä on heille hyötyä etenkin sitten, kun he muuttavat omilleen.

Ja kun asutaan ihan tavallisessa kerrostalossa, opitaan ottamaan huomioon myös tavallisen talon säännöt.

– Lapset ovat oivaltaneet, että naapurit eivät ehkä innostu siitä, jos superpalloa pompotellaan seinään keskellä yötä, Arto sanoo.

Siivouspäivästä rutiini

Täällä uudenmallisessa SOS-Lapsikylässä yhteiset tilat ovat viereisen korttelin toimistotalossa. Tänään konttorilla pidetään kuukausittaisia koulutuspäiviä lapsikylävanhemmille, ja myös Helena on mukana.

Mutta hetkinen. Nyt käy ovi, ja Helena on kotona. Lounastauko, hän huikkaa.

Jos koulutusta ei olisi ollut, Helena olisi saattanut olla tänään aamupäivän kotona tekemässä töitä ja järjestelemässä tapaamisia lasten asioihin liittyen.

– Tämä on paitsi meidän koti myös meidän molempien työpaikka. Meillä on työsuhde SOS-Lapsikylän kanssa. Tosin lasten mielestä teen töitä vain silloin, kun istun läppäri sylissäni, Helena sanoo ja helähtää nauramaan.

Todellisuudessa Helena tekee työtään myös pyykkikonetta ja kuivausrumpua täyttyessään. Arjen pitää toimia.

Pyykkirumba on enemmän Helenan vastuulla, Arto taas tekee ruoat. Välillä leivotaan yhdessä, ja siivoukseen osallistuvat kaikki. Jokaisen lapsen on siivottava ainakin oma huoneensa.

– Suosituin väline on pölyhuiska, Arto kertoo.

– Mutta emme me jälkeä arvostele. Tärkeintä on se, että siivouksesta tulee rutiini, hän jatkaa lempyyttä äänessään.

Nyt legot ovat nätisti laatikossaan olohuoneen nurkassa, lattia kiiltelee eikä missään näy pölyä, ei edes koirankarvoja. Siivouspäivä oli eilen.

Perhehaaveet toteutuivat

Suuresta perheestä Arto ja Helena eivät koskaan ehtineet haaveilla, ▶

”Tämä on paitsi meidän koti myös meidän työpaikka. Tosin lasten mielestä teen töitä vain silloin, kun istun läppäri sylissäni.”

Parti-koira pääsi Helenan ja Arton hoiviin yhdeksän vuotta sitten. Sitä oli kohdeltu kaltoin aiemmassa kodissa.

Sointu Möller on johtanut Espoon SOS-Lapsikylää kahdeksan vuotta. – Yritämme aina ensin tarjota tukea koko perheelle. Sijaiskotiin lapsi sijoitetaan vasta, kun muu tuki ei ole auttanut riittävästi.

ajattelivat vain, että lapsia saisi tulla yksi kerrallaan sitten, kun olisi tulakseen. Paljastui kuitenkin, ettei lapsia tulisi. Ei edes keinohedelmöityksen avulla. Tiedosta toettuana he alkoivat pohtia vaihtoehtoja.

– Harkitsimme oman perheködön perustamista, mutta luovuimme ajatuksesta, koska en halunnut yrittäjäksi, Helena kertoo.

Myös adoptiota harkittiin, mutta lopulta Helena ja Arto lähtivät kokeilemaan sijaisvanhemmuutta. SOS-Lapsikylän toiminnasta he tiesivät, koska Helena oli ollut töissä lastensuojelualalla pitkään, lastenkodeissa ja nuorisokodeissa.

– Vuonna 2007 kävimme tutustumassa toimintaan, mutta emme vielä silloin lähteneet mukaan, koska Arto halusi hoitaa musiikkialan opintonsa loppuun. Syyskuussa 2010 aloitimme puolen vuoden harjoittelun ja koulutuksen sijaisvanhemmiksi.

Harjoittelujakson aikana molemmat toimivat sijaisina lapsikylävanhemmille, ja 2011 he muuttivat Tapiolan Lapsikylään kolmen lapsen

kotiin, josta sijaisvanhemmat olivat juuri lopettaneet. Pian perheeseen tuli vielä kolme lasta lisää, sisarukset.

– Yhtäkkiä olimmekin suurperhe! Meitä oli kahdeksan. Sitä ennen olimme elleet kahdestaan kaksiossa. Oli se melkoinen muutos, Helena kauhistelee nyt.

Pari kolme vuotta kului rutiinien muovaamisessa ja uusien asioiden opettelussa.

– Se vaati hirveästi energiaa, niin kuin aina uuden opettelu, ja ensimmäiset vuodet olivat rankkoja. Työ ja vapaa-aika eivät olleet samalla lailla erillisiä kuin aiemmin tehdessäni kolmivuorotyötä. Esimerkiksi television katselu oli minulle vaikeaa. En maltanut rentoutua. Tuntui siltä, että pitäisi olla jatkuvasti tehokas, olinhan koko ajan töissä, Helena kertoo.

Enää sellaisia vaikeuksia ei ole.

– Nykyään perheemme on aika tavallinen. Ulkopuoliset eivät luultavasti huomaa mitään erityistä. Eikä tästä hirveästi huudella.

Seinänaapurit tietävät perheen taustasta, mutta muuten se tulee harvemmin esille. Lapset ovat

9–14-vuotiaita ja saavat itse päättää, kertovatko kavereille.

– Ehkä jotkut kaverit ihmettelevät, miksi noiden vanhemmat ovat aina kotona. Mutta ei se asia hirveästi jaksa kiinnostaa sen ikäisiä.

Tavallinen perhe

Lasten kavereita Helenan ja Arton perheen luona käy harva se päivä. Niin kuin muissakin tavallisissa perheissä.

Tavallisuus. Siinä on avainsana, jonka ympärille uusia SOS-Lapsikylä rakennetaan. Ehkäpä tavallisuus on jopa avain siihen, että lapsi voisi tuntea itsensä onnelliseksi ja lähteä sitten aikanaan sijaiskodista rakentamaan omaa elämäänsä hyvälle pohjalle. Siten on mahdollista ehkäistä ongelmien siirtymistä sukupolvelta seuraavalle.

Arton ja Helenan luo kylään piiptahtanut SOS-Lapsikylän aluejohtaja **Sointu Möller** vahvistaa, että tavoitteena on vähentää erityisyyttä.

– Lapset liikkuvat samoissa harrastuspiireissä kuin luokkatoverinsakin, käyttävät samaa kirjastoa, samoja terveyspalveluita. Toisaalta lapsikylän omaakin yhteisöä tarvitaan. Jos lapsi on sijoitettuna perheeseen jossain, missä hän ei tunne ketään muuta sijoitettua lasta, hän voi tuntea olonsa erilaiseksi. On tärkeää tavata toisia samassa tilanteessa

olevia. Siihen tarpeeseen vastaavat muun muassa yhteiset tapahtumat ja monenlaiset kerhot, kuten esimerkiksi meidän tyttökerhomme.

Tyttökerhossa on paitsi sijaisperheissä eläviä lapsia myös muita läheisen koulun oppilaita. Sekin vähentää erityisyyden leimaa.

Tyttökerho on myös esimerkki toiminnasta, jota kunta ei rahoita. Lapsen sijoituksesta päättäneen kunnan maksuilla katetaan sijaisperhetoiminta, lasten arkiset kustannukset ja tukihenkilöstön palkat.

– Lahjoitusvaroin kustannetaan sellainen, mikä on ”ekstraa”, Sointu Möller kuvaava.

Ekstraan kuuluvat erityiset harrastukset, pitkät leirit ja ulkopuolisillekin avoimet kerhot. Lisäksi lahjoitusvaroin tuetaan sijoitettujen lasten asumista ja opintoja tarvittaessa 25 ikävuoteen saakka.

Sisarukset yhdessä

SOS-Lapsikylään lapsi pääsee, jos kunnan lastensuojeluviranomaiset niin päättävät. Erityisesti sisaruksille on joskus vaikeaa löytää sijaisperhettä kunnalliselta puolelta, ja silloin käännytään usein Lapsikylän puoleen. Siksi säätiö hankkii käyttöönsä isoja asuntoja.

Kun lapsi saapuu sijaiskotiinsa, huone voidaan sisustaa yhdessä hänen kanssaan. Vaatetta, leluja ja

”Taaperoikäisissäkin on niin satutettuja ja vahingoitettuja, että joudumme välillä miettimään, riittääkö meidänkään tukemme.”

muita tarvikkeita hänelle hankitaan tarpeen mukaan.

– Niillä, jotka tulevat suoraan omasta kodistaan, on yleensä mukanaan enemmän tavaraa kuin niillä, jotka tulevat jostakin laitoksesta, Helena kertoo.

Lapset tulevat hyvin erilaisista oloista. Taustalla voi olla vanhempien uupumusta, päihteiden käyttöä tai hyväksikäyttöä. Usein ongelmat ovat kasaantuneet: vanhemmilla on sekä taloudellisia vaikeuksia että päihde- ja mielenterveysongelmia.

– Tuntuu, että ennen huostaanottoa ongelmat pääsevät liian pitkälle. Ennen kuin lapset tulevat SOS-Lapsikylään, he ovat kokeneet elämässään ihan hirveän paljon. Taaperokäisissäkin on niin satutettuja ja vahingoitettuja, että joudumme välillä miettimään, riittääkö meidänkään tukemme, aluejohtaja Sointu Möller pohtii.

– Toisaalta taas sijaisperheissä asuvat lapset ovat lapsia siinä kuin muutkin, hän lisää.

Alku on vaikein

Kun sijaisvanhemmat saavat tiedon uudesta lapsesta, he aloittavat heti valmistelut kodin muiden lasten kanssa. Heidän kanssaan keskustellaan ennakkoon, millaisia tunteita uusien lasten muutto ja alkuaika kodissa voi nostattaa.

– Uudet lapset ovat olleet odotettuja ja toivottuja, Helena sanoo.

– Mutta alku on aina kaikkein vaikein. Saattaa olla, että lapsi ei nuku eikä syö kunnolla ja koulussakin takkuu, hän kertoo.

Tarvittaessa sijaisvanhemmat saavat arkeen apua ohjaajalta, joka pystyy järjestämään sijaiskodin vanhemmille aikaa uuden lapsen kanssa tai muiden kodin lasten kanssa. Sosiaalityöntekijä auttaa myös byrokraattisissa asioissa, joita on paljon. Mistä sijaisperheen äiti Helena sitten huomaan sen, että luottamus on saavutettu ja lapsi tuntee olonsa turvalliseksi?

– Kun lapsi syö ja kun hän nukkuu levollisesti, asiat ovat jo paremmalla tolalla.

Arkiset asiat ovat myös sijaisvanhemmille tärkeitä.

– Parasta on yhdessäolo, kuten se, että perjantaina koulun jälkeen

kokoonnumme sohvalle katsomaan telkkaria. Tuntuu myös todella hyvältä seurata lasten treenejä. Ratsastusta, jääkiekkoa... Jokaisella on jokin harrastus josta innostua ja iloita, Helena kertoo.

Tukena myöhemminkin

Arto ja Helena toivovat, että voivat jatkaa sijaisvanhempina eläikeikään saakka.

– Työ on raskasta, mutta myös antoisaa. Olemme työvuorossa vuorokaudet ympäri useita viikkoja kerrallaan. Tästä työstä tulee helposti elämäntapa, josta on vaikeaa lähteä tai pitää edes taukoja.

Helena kutsutaan äidiksi ja Arto isäksi etenkin silloin, jos lapsella ei ole omia biologisia vanhempia. Entä tuntee Helena nyt itsensä äidiksi?

– Olen saanut lapsia elämäni, enkä ole jäänyt mistään paitsi, vaikka en ole koskaan synnyttänyt lasta. Tunnen itseni äidiksi, mutta jokaisen lapsen kohdalla se on kuitenkin erilainen. Joillakin lapsilla on oma biologinen äiti elämässään, joten silloin se on jaettava äitiyttä.

On mahdollista, että joku lapsista palaa syntymäkotiinsa ennen kuin tulee täysi-ikäiseksi. Silti Helena ei arkaile kiintyä.

– En useinkaan ajattele asiaa. Jos lapsi pääsee palaamaan syntymäkotiinsa, lastensuojelu on onnistunut tehtävässään, ja sehän on hyvä asia. Mutta se ei kuitenkaan vaikuta arkeen tai kiintymykseen. Ajattelen asian hyvin ammatillisesti ja pyrin sillä ammatillisuudella suojaamaan myös itseäni.

Joka tapauksessa Arto ja Helena haluavat olla tukiverkkona sijaislapselle sitten, kun tämä lentää pesästä.

– Toivomme, että saamme olla merkityksellisiä ihmisiä hänen elämässään.

Kaksi lapsista on jo lähtenyt täytettyään 18, ja molempien kanssa pidetään edelleen yhteyttä.

Mikä on tärkein asia, jonka sijaisvanhemmat haluavat antaa eväiksi lapsille, jotta nämä pärjäisivät maailmalla?

– Sen, että he lähtisivät täältä onnellisina ja tasapainoisina, Helena vastaa ja lisää vielä:

– Lähtökohta on se, että kaikki olisivat onnellisia. 🐾

SOS-Lapsikylässä nuorena asunut Anthony Ubaud pitää edelleen yhteyttä sijaisperheensä äitiin.

”EI OLLUT MAHDOLLISUUTTA OLLA LAPSI”

Sijaisperheisiin otetaan kaikenikäisiä lapsia, vastasyntyneistä koululaisiin. **Anthony Ubaud**, 40, muutti Espoon Tapiolan SOS-Lapsikylään samana syksynä, kun hän aloitti yläasteen.

– Olin kokenut jo paljon, mutta onneksi en ollut lähtenyt huonoille teille. Minulla oli ollut halu pärjätä ja pitää äidistä huolta. Asuin kahdestaan äitini kanssa, jolla oli alkoholiongelma. Elämä oli rikkonaista. Usein pakenin isovanhempieni luo Hyvinkäälle, kun en pystynyt olemaan kotona, Anthony kertoo.

Sijaisperheessä oli ennestään kolme lasta: kaksi tyttöä ja Anthonya hieman nuorempi poika.

– Pojan kanssa meistä tuli kavereita, viihdyimme siinä pihalla.

Koulukaveritkin kävivät mielellään Anthonyyn luona, olihan Lapsikylässä oma liikuntasali ja koriskenttä. Nimenomaan urheileminen oli Anthonylle tärkeää. Säännöllinen harrastaminen ei ollut aiemmin onnistunut.

– Urheilemalla normalisoin elämäni. Yleisurheilin, pelasin koripalloa ja lumilautailin.

Hän oppi myös arjen rutiineja. Perheessä oli kerran viikossa siivouspäivä. Silloin kukin vuorollaan imuroi, luuttusi lattiat tai pyyhki pölyt. Koko ajan Anthony kävi samaa koulua ja sai tukea niin opettajiltaan kuin kavereiltankin ja näiden vanhemmilta. Hän ei koskaan tuntenut olevansa mitenkään poikkeava.

– Tarinani voisi olla toisenlainen, jos olisin esimerkiksi joutunut usein vaihtamaan koulua.

Nuorena Anthony haaveili urasta mainosalalla. Nykyään hän työskentelee valokuvaajana. Viime vuonna julkaistua kirjaansa *Suuria unelmia* varten hän paitsi kuvasi julkisuuden henkilöitä myös muisteli lapsuuttaan ja nuoruuttaan. Yllättäen hän tajusi, että on unohtanut paljon, hyviäkin muistoja.

– Kaverini ovat kertoneet kouluajoistani yksityiskohtaisesti asioita, joista minulle ei ole muistikuvia. Oli musertavaa tajuta se. Luulen, että silloin elämässäni on ollut liikaa huolta. Minulla ei ollut mahdollisuutta olla lapsi, nauttia lapsena olemisesta.

Oma lapsi sai Anthonyyn pohtimaan lapsuuttaan.

– Syvästi ihmettelen, miksi jotkut aikuiset tekevät niin itsekkäitä valintoja, että lapsi joudutaan ottamaan huostaan, hän sanoo.

Anthony on nyt uusperheen isä. Vaimon lapset aiemmasta liitosta ovat 7- ja 10-vuotiaat, ja yhteinen tytär on vuoden ikäinen.

– Meidän perheessämme lapset harrastavat paljon, mutta olen huomannut, että tärkeintä lapsille on turvallinen ja hyvä koti, joka antaa rakkautta ja aikaa.